

Investigation of sociological factors on the reading habits of undergraduate students of Shahid Chamran University of Ahvaz

Mansoor Koohi Rostami¹ | Sara Nildarar² | Parvin Najafpour Moghadam³

1. Assistant Professor, Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: m.rostami@scu.ac.ir
2. M.A., Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: s.nildarar4164@gmail.com.
3. Instructor, Department of Knowledge and Information Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: p.najafpour@scu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received 8 January 2023

Received in revised form 27
February 2023

Accepted 5 March 2023

Published online 23 March
2023

Keywords:

Cultural capital,
Economic capital,
Gender,
Reading habit,
Shahid Chamran University of
Ahvaz,
Sociological factors.

ABSTRACT

Objective: The purpose of this research is to investigate the effect of sociological factors (including age, gender, cultural capital and economic capital) on the reading habits of undergraduate students of Shahid Chamran University of Ahvaz.

Methods: The current research is a descriptive-correlation survey. The research population is the undergraduate students of Shahid Chamran University of Ahvaz in the academic year 1401-1402, whose number is estimated to be 7495. According to the table of Karjesi and Morgan, the sample size of the research is 384 people. Also, the proportional stratified sampling method was used to select the subjects. The research tools are Bourdieu's cultural capital questionnaire, economic capital questionnaire and Abdul Karim and Hassan's reading habit questionnaire. In order to analyze the data from S. P. S. Version 25 and Pearson's correlation coefficient, Spearman's correlation coefficient, and two-string point tests were used.

Results: The research findings have shown that except for age, other research variables including gender, cultural capital and economic capital affect the components of reading habit and have a positive and significant relationship with each other.

Conclusions: This study proved that sociological factors such as gender, cultural capital and economic capital have an effect on students' reading habits. As a result, in order to develop the habit of reading in students, first of all, in addition to paying attention to gender, we should pay attention to students cultural and economic conditions, such as allocating a part of the income to buy cultural tools, the family's attitude towards reading, and educational methods in order to be able to achieve one of the important tasks in reforming educational programs with the aim of strengthening students' skills in a suitable cultural and economic situation by developing the habit of reading.

Cite this article: Koohi Rostami, M., Nildarar, S., & Najafpour Moghadam, P. (2023). Investigation of sociological factors on the reading habits of undergraduate students of Shahid Chamran University of Ahvaz. *Academic Librarianship and Information Research*, 57 (1), 65-78. DOI: <http://doi.org/10.22059/jlib.2023.356691.1678>

بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر عادت خواندن دانشجویان کارشناسی

دانشگاه شهید چمران اهواز

منصور کوهی‌رستمی^۱ | سارا نیل‌درار^۲ | پروین نجف‌پورمقدم^۳

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. m.rostami@scu.ac.ir
 ۲. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. s.nildarar4164@gmail.com
 ۳. مربی، عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. p.najafpour@scu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۸</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۲/۰۸</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۴</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۱/۰۳</p> <p>کلیدواژه‌ها: جنسیت، دانشگاه شهید چمران اهواز، سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، عادت خواندن، عوامل جامعه‌شناختی.</p>	<p>هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر عوامل جامعه‌شناختی (شامل سن، جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی) بر عادت خواندن دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز است.</p> <p>روش پژوهش: پژوهش حاضر پیمایشی از نوع توصیفی همبستگی است. جامعه پژوهش، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲، هستند که تعداد آنها ۷۴۹۵ نفر برآورد شده است. حجم نمونه پژوهش طبق جدول کرجسی و مورگان تعداد ۳۸۴ نفر است. همچنین برای انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی استفاده شده است. ابزار پژوهش پرسش‌نامه‌های سرمایه فرهنگی بوردیو، پرسش‌نامه سرمایه اقتصادی و پرسش‌نامه عادت به خواندن عبدالکریم و حسن است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS، نسخه ۲۵ و از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، ضریب همبستگی اسپیرمن و همچنین دو رشته‌ای نقطه‌ای استفاده شده است.</p> <p>یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که به جز سن، سایر متغیرهای پژوهش شامل جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر مؤلفه‌های عادت خواندن تأثیرگذار است و رابطه مثبت و معناداری با یکدیگر دارند.</p> <p>نتیجه‌گیری: این مطالعه ثابت کرد که عوامل جامعه‌شناختی همچون جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر عادت خواندن دانشجویان اثرگذار هستند. در نتیجه، برای ایجاد عادت به خواندن در دانشجویان، ابتدا باید علاوه بر توجه به جنسیت، به شرایط فرهنگی و اقتصادی آنها، همچون اختصاص دادن بخشی از درآمد به خرید ابزارهای فرهنگی، نگرش خانواده نسبت به خواندن، روش‌های آموزشی و تربیتی توجه ویژه‌ای شود تا بتوان در یک شرایط مناسب فرهنگی و اقتصادی با ایجاد عادت خواندن به یکی از وظایف مهم در اصلاح برنامه‌های آموزشی با هدف تقویت مهارت‌های دانشجویان دست یافت.</p>

استناد: کوهی‌رستمی، منصور؛ نیل‌درار، سارا؛ و نجف‌پورمقدم، پروین (۱۴۰۲). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۷ (۱)، ۷۸-۶۵. <http://doi.org/10.22059/jlib.2023.356691.1678>

خواندن در طول تاریخ همواره جزء ضروری تمدن بشری بوده است. امروزه، «خواندن» همچنان ابزار قدرتمندی برای یادگیری است و بدون شک، یک عنصر حیاتی در سیستم‌های آموزشی سراسر جهان است (السعیدی^۲ و دیگران، ۲۰۲۱). اهمیت خواندن در تمام ابعاد فردی و اجتماعی بر کسی پوشیده نبوده و هر فرد می‌تواند به کمک خواندن به اطلاعات گوناگون دست پیدا کند (حسینچاری و مهرپور، ۱۳۹۴). در گذر زمان تعریف خواندن دستخوش پیشرفت‌های زیادی شده است. در گذشته، خواندن به معنای تفسیر اطلاعات بصری هر کد یا داده بود (احمد، دار و لون^۳، ۲۰۱۹). با این حال، پس از آن، خواندن پیچیده‌تر شد و فرایند درک یک متن کامل، متشکل از نشانه‌های نوشتاری را در بر گرفت (گرین^۴، ۲۰۰۴). لی و یون^۵ (۲۰۱۷) خواندن را به عنوان فرایندی برای درک پیام نویسنده تعریف می‌کنند. ایروین^۶ (۱۹۹۸) فرایند خواندن را به عنوان تعامل بین ذهن نویسنده با آنچه در صفحه درباره یک موضوع خاص وجود دارد توصیف می‌کند که باعث می‌شود خوانندگان آنچه را که می‌خوانند درک کنند. وی همچنین بیان می‌کند که خواندن بدین معنا نیست که فرد باید همه چیزهایی را که می‌خواند بفهمد، زیرا افراد به دلایل و اهداف مختلف می‌خوانند. بنابراین، خواندن می‌تواند به عنوان توانایی تشخیص، بررسی معنای کلمات یا جملات نوشته شده یا چاپ شده و درک اطلاعات تعریف شود (آنامالای و مونیاندی^۷، ۲۰۱۳).

پژوهشی نشان می‌دهد عمل «خواندن» کارکردهای متفاوت فردی و اجتماعی همچون، ۱. پیشرفت علمی و توسعه ذهن، ۲. به‌روز بودن در زمینه‌های علم، اقتصاد، سیاست، فرهنگ، هنر و جامعه، ۳. تفریح و دستیابی به آرامش و نشاط، ۴. کسب توان و بازتوانی اجتماعی، کسب توان اجتماعی که کسب هرگونه مهارت عقلایی و عملی است که از طریق خواندن، فرد کسب کرده است، ۵. کسب تجربه، ۶. درمان مشکلات، ۷. بهبود کیفیت زندگی، ۸. الگوبرداری، ۹. خلاقیت، ۱۰. مشارکت ذهنی، ۱۱. خودسازی و شخصیت‌سازی در پی دارد (شارع‌پور و دیگران، ۱۳۹۷). با وجود این کارکردها، رواج فرهنگ خواندن از ضروری‌ترین راهبردهای یک برنامه صحیح فرهنگی بوده و برای رسیدن به این امر نیازمند نهادینه کردن عادت خواندن و ایجاد یک بستر فرهنگی مناسب است.

در «عادت خواندن»^۸ دو کلمه «خواندن» و «عادت»^۹ وجود دارد. «خواندن» کنش کسی است که می‌خواند و «عادت» نیز محصول این عمل یا یادگیری است. شن^{۱۰} (۲۰۰۶) عادت خواندن را به عنوان تعداد دفعات و آنچه که خوانندگان می‌خوانند بیان می‌کند. عادت خوب خواندن برای رشد شخصیت و ظرفیت‌های ذهنی مهم است. این عادت برای رشد فکری سالم ضروری است و نقش بسیار مهمی در توانایی فرد برای دستیابی به مهارت‌های مختلف دارد (کانینگهام^{۱۱} و استانوویچ^{۱۲}، ۲۰۰۱).

پژوهش‌های مختلف همچنین نشان داده‌اند که عوامل مختلفی بر عادات خواندن تأثیر می‌گذارند. فلورانس^{۱۳} و دیگران (۲۰۱۷) به این پرسش پرداختند که آیا سن دانش‌آموزان بر عادات خواندن آنها تأثیر دارد یا خیر؟ و به این نتیجه دست یافتند که دانشجویان دانشگاه صرف‌نظر از سن، عادات خواندن یکسانی دارند. احمد، دار و لون (۲۰۱۹) عنوان کرده‌اند که بین عادات خواندن دانشجویان و جنسیت آنها تفاوت معناداری وجود دارد. این پژوهش همچنین نشان داد که دانشجویان دختر از نظر عادات خواندن در مقایسه با پسران پراورزی و فعال‌تر هستند. اوکولو و ایووگرقتا^{۱۴} (۲۰۲۰) بیان می‌کنند که وضعیت اجتماعی اقتصادی والدین از عواملی هستند که بر عادات خواندن پاسخ دهندگان تأثیر مثبت یا منفی دارند. همچنین خاطر نشان کردند که والدین عامل اصلی ترویج کتابخوانی در بین دانشجویان مقطع کارشناسی هستند زیرا که والدین معمولاً در دوره ابتدایی و متوسطه با

1. Reading

2. Alsaedi

3. Ahmad, Dar & Lone

4. Green

5. Lee & Yoon

6. Irvin

7. Annamalai & Muniandy

8. Reading Habits

9. Habit

10. Shen

11. Cunningham

12. Stanovich

13. Florence

14. Okulu & IvigerQuata

آنها رابطه مستقیمی دارند. آجیلا و اولوتولا^۱ (۲۰۰۰) معتقد بودند که شرایط خانه بر عادات خواندن فرد تأثیر می‌گذارد زیرا والدین مراقبان اصلی زندگی یک فرد هستند. سابقه خانوادگی و موقعیت مکانی کودک بر واکنش او به شرایط زندگی و سطح عملکرد او تأثیر می‌گذارد. با وجود اینکه مدرسه مسئول تجربه زندگی فرد در دوران تحصیل است، اما والدین و مشارکت فرد در خانه نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت کودک و تبدیل شدن به شخصیت خوبی از او در جامعه دارند. دیوان^۲ (۲۰۲۰) نشان داده است که خواندن ارتباط نزدیکی با شیوه‌های مختلف روابط اجتماعی دارد و با پرورش روابط اجتماعی مرتبط است. السعیدی و دیگران (۲۰۲۱) بیان می‌کنند که عوامل اقتصادی والدین بر خواندن دانش‌آموز تأثیر می‌گذارد، زیرا اقتصاد خوب خانواده بر تسهیلات مواد خواندنی در خانه همراه با شرایط خواندن مطلوب که به پرورش عادات خواندن کمک می‌کند، تأثیر می‌گذارد. پژوهش‌های انجام شده هر کدام از جنبه‌های متفاوتی به موضوع خواندن توجه کرده‌اند. از مرور پژوهش‌هایی که در زمینه تأثیر عوامل جامعه‌شناختی بر عادت خواندن صورت گرفته، می‌توان دریافت که اکثر پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه ارتباط جنسیت، عملکرد تحصیلی، سرمایه فرهنگی و سرانه خواندن می‌باشند؛ که نشان می‌دهد تقریباً هیچ پژوهشی با در نظر گرفتن تمامی عوامل مهم و تأثیرگذار بر عادت خواندن، بسیار کم صورت گرفته است. همان‌طور که ملاحظه شد عادت به خواندن همانند هر عادت دیگری تحت تأثیر عوامل مختلفی است که در این پژوهش بر عوامل جامعه‌شناختی متمرکز شده است.

نتایج پژوهش‌های بسیاری نشان داده است که عدم آشنایی دانشجویان با مهارت‌های خواندن در ابعاد مختلف، دوره تحصیلی، آنها را مشکلات بسیاری مواجه می‌سازد. از آنجا که عادت خواندن به عنوان وسیله‌ای ضروری برای رشد ویژگی‌های فردی و توانایی‌های ذهنی فرد محسوب می‌شود، نیاز مبرمی به ایجاد عادت خواندن در بین دانشجویان جامعه و اصلاح شخصیت و روشنفکری آنها احساس می‌شود. به گفته کیم و اندرسون^۳ (۲۰۱۱)، دانشجویان هر چه زمان بیشتری را صرف خواندن کنند، مهارت بیشتری پیدا می‌کنند و موفقیت بیشتری در دوره‌های خود کسب می‌کنند. فعالیت خواندن منجر به پیامدهای شناختی مهمی می‌شود و ممکن است منجر به عادت شود که بر بقیه زندگی تحصیلی دانشجویان تأثیر می‌گذارد (شات و مالوف^۴، ۲۰۰۷). در واقع، دانشجویان تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله خود را از طریق فرایندهای خواندن، در نتیجه استفاده منظم از توانایی‌های تفکر خود مانند تخیل، تجزیه و تحلیل، قضاوت و خلاقیت توسعه می‌دهند. بنابراین، خواندن را می‌توان عامل مهمی دانست که به رشد عقل و عاطفه دانشجویان کمک می‌کند و راه را برای یادگیری مادام‌العمر هموار می‌کند (یاب، ۲۰۱۹). همچنین در سرنوشت شغلی دانشجویان امری مهم و ضروری است (مؤمنی، علی‌زاده و عبودیت، ۱۳۹۳). از آنجا که ادعاهای رایجی مطرح می‌شود که عادت به خواندن در حال کاهش است، همچون آزمون پرلز^۵ (۲۰۱۶) که نمره ایران در این آزمون جهانی سواد خواندن، از میانگین ۴۵۷ در سال ۲۰۱۱ میلادی به ۴۲۸ در سال ۲۰۱۶ کاهش یافته است، این کاهش نمره نشانگر پایین بودن میزان خواندن کتاب در بین جامعه ایرانی است (عصاره و دیگران، ۱۳۹۶). از آنجا که در دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بیش از ۱۴۸۴۰ هزار دانشجو از مقطع کاردانی تا دکتری تخصصی در این دانشگاه مشغول تحصیل هستند و همچنین یکی از چهار دانشگاه بزرگ کشور و بزرگ‌ترین دانشگاه در جنوب غرب کشورمان به شمار آمده و در زمره دانشگاه‌های جامع کشور قرار دارد (دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۴۰۱)، نتایج حاصل از بررسی این گروه خاص، سبب تعمیم‌پذیری بر دیگر جوامع دانشجویی خواهد بود. مشخص است که مهارت خواندن به عنوان یک عامل ضروری در موفقیت دانشجویان در تحصیلات دانشگاهی شناخته شده است و دانشجویانی که به طور مکرر می‌خوانند به خوانندگان ماهری نیز تبدیل می‌شوند. چرا که عادت به خواندن، منبع اصلی دسترسی به دانش بوده و دانشجویان را در درک عمیق اطلاعات و دانش حمایت و همچنین آنها را برای تحقیقات دانشگاهی نیز آماده می‌کند. بنابراین عادت خواندن به عنوان وسیله‌ای ضروری برای رشد

¹. Ajila and Olutola

². Diwan

³. Kim and Anderson

⁴. Schutte & Malouff

⁵. PIRLS

ویژگی‌های فردی، مشارکت مؤثر در زندگی اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و سیاسی، توانایی‌های ذهنی، کسب دانش، اطلاعات و درک فرد محسوب می‌شود (تانوسکودی، ۲۰۱۱).

با نگاهی به تحقیقات گذشته و همچنین نظریه‌های متفاوت موجود در این زمینه (همچون احمد، دار و لون، ۲۰۱۹)، آناملای و مونیاندی، (۲۰۱۳)، اوکولو و ایویگرقتا^۱، (۲۰۲۰)، مشخص شد که بررسی عادت خواندن دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. کنش خواندن، بخشی از کارکردهای زبان و ادبیات در جامعه بشری است. کنش خواندن، از رفتارهای برآمده از زندگی اجتماعی است که درک و فهم آن، نیازمند یک دید جامعه‌شناختی است (گیلک، ۱۳۹۶). در دهه ۱۹۹۰ تمرکز پژوهش‌ها به خواندن به عنوان یک عمل اجتماعی تغییر کرد، و اکنون پرسیده می‌شود چه کسی می‌خواند، مردم چگونه می‌خوانند و خواندن آنها چگونه با سایر فعالیت‌هایشان ارتباط دارد. همچنین جامعه‌شناسی خواندن، خواندن را به عنوان یک کنش اجتماعی بیان می‌کند (کیاو و خاوینگ^۲، ۲۰۲۱). از نظر جامعه‌شناسی خواندن، همانطور که کار نویسندگان و هنر او، کاری خلاق است، خواندن خواننده هم به همان اندازه نیازمند خلاقیت است، و بر این اندیشه استوار است که جامعه بعد از خلق یک اثر همچنان وجود دارد. در نتیجه هر اثر به طرز آشکار یا ضمنی، با خوانندگانی رو به رو است. در واقع می‌توان گفت جامعه‌شناسی خواندن به دنبال این سؤالات است که: چرا خوانندگان از یک اثر برداشت‌های متفاوتی دارند؟ چرا از یک اثر در زمان‌های مختلف برداشت‌های متفاوتی می‌شود؟ چه رابطه‌ای بین ساختار متن و برداشت خواننده وجود دارد؟ افق انتظار خواننده در درک و تفسیر متن دخیل است؟ عواملی چون تحصیلات، پیش‌زمینه ذهنی، موقعیت اجتماعی و سطح طبقاتی خواننده تا چه حد در میزان نوع خواندن او تأثیر دارند؟ (عصاره و دیگران، ۱۳۹۶)

در کل، جامعه‌شناسی خواندن علمی است که ارتباط بین فرد خواننده، متن، کنش خواندن، مقام و حال خواننده را در یک جامعه مورد بحث قرار می‌دهد. در کنار اینکه هر فردی می‌تواند بخواند، پژوهش‌های بسیاری نشان داده‌اند که مؤلفه‌های جمعیت‌شناختی و جامعه‌شناختی بر میزان و نوع کنش خواندن تأثیرگذار هستند. از جمله مهمترین این عوامل عبارتند از: تحصیلات، سن، جنسیت، قومیت، محل سکونت، موقعیت و شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی. از آنجا که در اکثریت پژوهش‌ها (فوسکو^۳ ۱۹۸۶)، پلات^۴ (۱۹۸۶)، فلورانس^۵ و دیگران (۲۰۱۷)، اوکولو و ایویگرقتا (۲۰۲۰)، کیاو و خاوینگ (۲۰۲۱) سن، جنسیت، سرمایه فرهنگی و اقتصادی به عنوان عوامل زمینه‌ای عادت خواندن اشاره شده است و بر نقش آنها تأکید بیشتری شده است، به بررسی تأثیر متغیرهای سن، جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر عادت خواندن پرداخته شده است. بنابراین، مسئله پژوهش حاضر این است که عوامل جامعه‌شناختی چون سن، جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز چه تأثیری دارد؟ انتظار می‌رود که نتایج این پژوهش به توسعه دانش نظری در مورد عادت خواندن و عوامل مؤثر بر آن منتهی گردد؛ و تصویر کامل‌تری از عادت خواندن دانشجویان دانشگاه ارائه دهد. و به‌طور خاص، به دنبال نتیجه‌گیری در مورد تأثیر عوامل جامعه‌شناختی بر جنبه‌های اندازه‌گیری شده خواندن دانشجویان است. در نتیجه، پژوهش حاضر در پی آزمون فرضیه‌های زیر است:

۱. بین سن و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.
۲. بین جنسیت و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.
۳. بین سرمایه فرهنگی و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.
۴. بین سرمایه اقتصادی و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.

^۱. Okolo & Iwighrehweta

^۲. Kyaw & Khaing

^۳. Fusco

^۴. Platt

^۵. Florence

روش پژوهش

پژوهش حاضر جزء پژوهش‌های پیمایشی از نوع توصیفی همبستگی قرار دارد. جامعه پژوهش، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۲ هستند که تعداد آنها ۷۴۹۵ نفر است (تقویم آماري دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۴۰۱). حجم نمونه پژوهش طبق جدول کرجسی و مورگان^۱ برآورد شد که براساس آن تعداد ۳۸۴ نفر است. برای انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی استفاده شد. جهت جمع‌آوری داده‌های پژوهش، از پرسش‌نامه‌های سرمایه فرهنگی بوردیو و پرسش‌نامه سرمایه اقتصادی و همچنین پرسش‌نامه عادت به خواندن استفاده شده است.

پرسش‌نامه سرمایه فرهنگی بوردیو (۱۳۹۱) دارای ۲۱ گویه است و هدف آن سنجش ارزش‌ها و نمودهای فرهنگی و هنری در سه مؤلفه: ۱. تجسم‌یافته، ۲. عینیت یافته و ۳. نهادی شده است و در طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شده است. در پژوهش عصاره و دیگران (۱۳۹۶) روش تحلیل عامل تأییدی، برای تعیین روایی سازه‌ای این ابزار مورد تأیید قرار گرفت. همچنین ضریب پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ محاسبه شده است، که مقدار آن برابر با ۰/۹۰ درصد بوده است. در پرسش‌نامه سرمایه اقتصادی سه گویه به کار گرفته شده است. شاخص‌های سرمایه اقتصادی شامل، میزان درآمد خانواده، ارزش ریالی ماشین شخصی و ارزش ریالی منزل مسکونی است. در پژوهش عصاره و دیگران (۱۳۹۶) روش تحلیل عامل تأییدی، برای تعیین روایی سازه‌ای این ابزار مورد تأیید قرار گرفت. همچنین در پژوهش قاسمی (۱۴۰۱)، پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۴ درصد به دست آمده است.

پرسش‌نامه عادت خواندن که توسط عبدالکریم و حسن^۲ (۲۰۰۷) طراحی و اعتباریابی شده است، دارای شش بعد شناسایی انواع مواد خواندنی، تعیین مقدار زمان خواندن برحسب دقیقه در روز، شناسایی مجراهای مواد خواندنی، شناسایی زمان‌های خواندن، شناسایی مکان‌های خواندن، هدف از خواندن است. طیف مورد استفاده در این پرسش‌نامه براساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت، شامل هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب و بیشتر اوقات می‌باشد.

در مطالعه محمدی بهمنی (۱۳۹۳) برای به دست آوردن روایی پرسش‌نامه از نظرات استاد راهنما و چندین تن از دیگر اساتید و متخصصین و کارشناسان استفاده شده است. و از آنها در مورد مربوط بودن سؤالات، واضح بودن و قابل فهم بودن سؤالات و این که آیا این سؤالات برای پرسش‌های پژوهشی مناسب است و آنها را مورد سنجش قرار می‌دهد، نظرخواهی شد و مورد تأیید قرار گرفت. ضریب پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش محمدی بهمنی (۱۳۹۳) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مقدار ۰/۹۶ به دست آمده است. در این پژوهش جهت سنجش پایایی پرسش‌نامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. پایایی ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه	ضریب آلفای کرونباخ
پرسش‌نامه سرمایه فرهنگی	۰/۸۶
پرسش‌نامه سرمایه اقتصادی	۰/۷۵
پرسش‌نامه عادت خواندن	۰/۸۵

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر، از نرم‌افزار اس. پی. اس. نسخه ۲۵ و از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، اسپیرمن و دو رشته‌ای نقطه‌ای استفاده شده است. همچنین به جهت تعیین نرمالیتی داده‌ها، با استفاده از دو

^۱. Krejcie & Morgan

^۲. Abdul Karim & Hasan

آزمون آماری معروف بررسی نرمالیتی، یعنی کولموگروف اسمیرنوف و شاپیرو ویلک، نرمالیتی داده‌های سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی مورد تأیید است. نتایج این آزمون در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۲. بررسی نرمالیتی داده‌های پژوهش

آزمون نرمالیتی	کولموگروف اسمیرنوف		شاپیرو ویلک	
	سطح معناداری (Sig)	آمار	سطح معناداری (Sig)	آمار
سرمایه فرهنگی	۰/۰۶	۰/۰۵۷	۰/۰۸	۰/۹۸۹
سرمایه اقتصادی	۰/۰۸	۰/۰۹۲	۰/۰۹	۰/۹۹۷

یافته‌ها

آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه اول: بین سن و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳. همبستگی میان سن و مؤلفه‌های عادت خواندن

مؤلفه‌های عادت خواندن	سن	
	همبستگی پیرسون	سطح معناداری (Sig)
انواع مواد خواندنی	کتاب درسی	-۰/۰۴۳
	کتاب غیردرسی	۰/۰۴۹
	مجله عامه‌پسند	-۰/۰۲۲
	مجله تخصصی	۰/۰۸۴
	شبکه‌های اجتماعی	۰/۰۲۴
	اینترنت	۰/۰۸۴
	روزنامه	۰/۰۲۳
زمان خواندن برحسب دقیقه در روز	زمان کتاب درسی	۰/۰۱۵
	زمان کتاب غیردرسی	۰/۰۳۸
	زمان مجله عامه‌پسند	-۰/۰۱۱
	زمان مجله تخصصی	۰/۰۸۱
	زمان شبکه‌های اجتماعی	-۰/۰۴۳
	زمان اینترنت	۰/۰۰۱
	زمان روزنامه	۰/۰۲۹
مجرای مواد خواندنی	کتابخانه	-۰/۰۰۹
	کتاب‌فروشی	-۰/۰۲۱
	دوستان	-۰/۰۳۰
	اینترنت	-۰/۰۴۶
زمان‌های خواندن	کتابخانه شخصی	-۰/۰۴۳
	صبح	-۰/۰۳۵
	ظهر	-۰/۰۲۱
	عصر	-۰/۰۴۲
	شب	-۰/۰۳۰
	نیمه شب	۰/۰۲۸
	هر زمان	۰/۰۳۴
مکان خواندن	کتابخانه	-۰/۰۷۰
	خانه	۰/۰۴۶
	پارک	۰/۰۵۲
	دانشگاه	-۰/۰۴۵

با توجه به نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۳، مشخص است که میان سن با انواع مواد خواندنی، زمان خواندن برحسب دقیقه در روز، مجراهای مواد خواندنی، زمان خواندن در صبح، ظهر، عصر، شب، نیمه‌شب و هر زمان، مکان خواندن رابطه‌ای وجود ندارد.

آزمون فرضیه دوم: بین جنسیت و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۴. همبستگی جنسیت و مؤلفه‌های عادت خواندن

جنسیت		مؤلفه‌های عادت خواندن
سطح معناداری (Sig)	همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای	
۰/۰۱۰	۰/۱۳۱	کتب درسی
۰/۰۰۹	۰/۱۳۳	کتب غیردرسی
۰/۲۲۶	۰/۰۶۲	مجله عامه‌پسند
۰/۵۱۶	۰/۰۳۳	مجله تخصصی
۰/۱۴۲	-۰/۰۷۵	شبکه‌های اجتماعی
۰/۴۴۴	-۰/۰۳۹	اینترنت
۰/۱۴۶	۰/۰۷۴	روزنامه
۰/۱۱۷	۰/۰۸۰	زمان کتب درسی
۰/۰۰۱	۰/۱۸۳	زمان کتب غیردرسی
۰/۵۴۶	۰/۰۳۱	زمان مجله عامه‌پسند
۰/۴۵۳	۰/۰۳۸	زمان مجله تخصصی
۰/۶۸۷	-۰/۰۲۱	زمان شبکه‌های اجتماعی
۰/۲۱۲	-۰/۰۶۴	زمان اینترنت
۰/۰۴۵	۰/۱۰۲	زمان روزنامه
۰/۰۰۹	۰/۱۳۲	کتابخانه
۰/۰۰۱	۰/۱۷۱	کتاب‌فروشی
۰/۴۹۴	-۰/۰۳۵	دوستان
۰/۵۶۲	-۰/۰۳۰	اینترنت
۰/۱۹۱	۰/۰۶۷	کتابخانه شخصی
۰/۰۰۵	۰/۱۴۴	صبح
۰/۵۶۴	۰/۰۲۹	ظهر
۰/۰۲۲	۰/۱۱۷	عصر
۰/۰۶۲	۰/۰۹۵	شب
۰/۰۵۶	-۰/۰۹۸	نیمه شب
۰/۰۷۲	۰/۰۹۲	هر زمان
۰/۰۰۱	۰/۲۲۶	کتابخانه
۰/۲۷۱	۰/۰۵۶	خانه
۰/۴۲۱	۰/۰۴۱	پارک
۰/۰۵۳	۰/۰۹۹	دانشگاه

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای در جدول ۴، مشخص است که میان جنسیت و انواع مواد خواندنی شامل مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت، روزنامه رابطه وجود ندارد، ولی میان جنسیت و کتب درسی و کتب غیردرسی رابطه وجود دارد. همچنین مشخص است که میان جنسیت و مدت زمان خواندن رابطه وجود ندارد، اما این رابطه میان جنسیت و مدت زمان خواندن کتب غیردرسی و روزنامه دیده می‌شود. میان جنسیت و مجراهای مواد خواندنی رابطه‌ای وجود نداشته، ولی این رابطه میان جنسیت و مجراهای کتابخانه و کتاب‌فروشی دیده می‌شود. همچنین میان جنسیت و زمان خواندن رابطه وجود ندارد، اما این رابطه میان جنسیت و زمان خواندن در صبح‌ها و عصرها دیده می‌شود. در مورد مکان خواندن نیز، مشخص است که میان جنسیت و مکان خواندن رابطه وجود ندارد، ولیکن این رابطه میان جنسیت و کتابخانه دیده می‌شود.

آزمون فرضیه سوم: بین سرمایه فرهنگی و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۵. همبستگی سرمایه فرهنگی و مؤلفه‌های عادت خواندن

سرمایه فرهنگی		مؤلفه‌های عادت خواندن
سطح معناداری (Sig)	همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۱	۰/۳۱۳	کتاب درسی
۰/۰۰۱	۰/۵۰۶	کتاب غیردرسی
۰/۰۰۳	۰/۱۵۰	مجله عامه‌پسند
۰/۰۰۱	۰/۳۱۶	مجله تخصصی
۰/۰۳۷	۰/۱۰۶	شبکه‌های اجتماعی
۰/۱۰۵	۰/۰۸۳	اینترنت
۰/۰۰۴	۰/۱۴۵	روزنامه
۰/۰۰۱	۰/۱۶۴	زمان کتاب درسی
۰/۰۰۱	۰/۳۵۳	زمان کتاب غیردرسی
۰/۰۲۳	۰/۱۱۶	زمان مجله عامه‌پسند
۰/۰۰۱	۰/۲۶۱	زمان مجله تخصصی
۰/۷۳۴	-۰/۰۱۷	زمان شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۷۶	۰/۰۹۱	زمان اینترنت
۰/۲۵۳	۰/۰۵۹	زمان روزنامه
۰/۰۰۱	۰/۳۸۲	کتابخانه
۰/۰۰۱	۰/۴۰۲	کتاب‌فروشی
۰/۰۰۱	۰/۱۹۱	دوستان
۰/۰۷۶	۰/۰۹۱	اینترنت
۰/۰۰۱	۰/۴۵۲	کتابخانه شخصی
۰/۰۰۱	۰/۲۸۶	صبح
۰/۰۳۲	۰/۱۱۰	ظهر
۰/۰۰۱	۰/۲۱۷	عصر
۰/۰۰۱	۰/۱۷۵	شب
۰/۵۸۳	-۰/۰۲۸	نیمه شب
۰/۰۰۱	۰/۲۱۹	هر زمان
۰/۰۰۱	۰/۳۱۰	کتابخانه
۰/۰۰۳	۰/۱۵۳	خانه
۰/۱۷۵	۰/۰۶۹	پارک
۰/۰۰۱	۰/۱۷۴	دانشگاه

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۵، مشخص است که میان میزان سرمایه فرهنگی با مواد خواندنی شامل کتاب درسی، کتاب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی، و روزنامه رابطه معناداری وجود دارد. همچنین میان اینترنت و سرمایه فرهنگی همبستگی وجود ندارد. در مورد ارتباط میان میزان سرمایه فرهنگی با مدت زمان مواد خواندنی شامل کتاب درسی، کتاب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین میان مدت زمان شبکه‌های اجتماعی، اینترنت، روزنامه با سرمایه فرهنگی همبستگی وجود ندارد. در مورد ارتباط میان میزان سرمایه فرهنگی با مجراهای مواد خواندنی شامل کتابخانه، کتاب‌فروشی، دوستان و کتابخانه شخصی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان اینترنت و سرمایه فرهنگی همبستگی وجود ندارد. در مورد ارتباط میان میزان سرمایه فرهنگی با زمان خواندن صبح، ظهر، عصر، شب و هر زمان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان زمان

نیمه‌شب و سرمایه فرهنگی همبستگی وجود ندارد. و در نهایت در مورد ارتباط میان میزان سرمایه فرهنگی با مکان خواندن کتابخانه، خانه و دانشگاه رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان مکان پارک و سرمایه فرهنگی همبستگی وجود ندارد.

آزمون فرضیه چهارم: بین سرمایه اقتصادی و عادت خواندن دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۶. همبستگی سرمایه اقتصادی و مؤلفه‌های عادت خواندن

سرمایه اقتصادی		مؤلفه‌های عادت خواندن
همبستگی پیرسون	سطح معناداری (Sig)	
۰/۱۶۶	۰/۰۰۱	مکان خواندن
۰/۲۴۷	۰/۰۰۱	
-۰/۰۹۳	۰/۰۶۹	
۰/۱۶۴	۰/۰۰۱	
۰/۱۳۸	۰/۰۰۷	
۰/۱۱۰	۰/۰۳۲	
-۰/۱۱۴	۰/۰۲۶	
۰/۱۳۹	۰/۰۰۶	زمان خواندن
۰/۱۱۹	۰/۰۲۰	
-۰/۰۴۷	۰/۵۶۱	
۰/۱۳۵	۰/۰۰۸	
-۰/۰۲۰	۰/۶۹۲	
-۰/۰۰۸	۰/۸۷۹	
-۰/۰۴۴	۰/۳۹۳	
۰/۰۳۳	۰/۵۲۴	مجموعه‌های مواد خواندن
۰/۱۲۲	۰/۰۱۷	
۰/۱۰۸	۰/۰۳۵	
۰/۰۴۹	۰/۳۴۳	
۰/۲۶۷	۰/۰۰۱	
۰/۰۸۸	۰/۰۸۵	زمان‌های خواندن
۰/۰۸۰	۰/۱۱۸	
۰/۰۲۱	۰/۶۷۵	
۰/۱۰۹	۰/۰۳۲	
۰/۱۳۳	۰/۰۰۹	
۰/۱۲۹	۰/۰۱۲	
۰/۰۵۵	۰/۲۸۳	
۰/۲۷۴	۰/۰۰۱	مکان خواندن
-۰/۰۶۲	۰/۲۳۹	
۰/۰۱۰	۰/۸۴۷	

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۶، مشخص است که میان میزان سرمایه اقتصادی با مواد خواندنی شامل کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و روزنامه رابطه معناداری وجود دارد. همچنین میان مجله عامه‌پسند و سرمایه اقتصادی همبستگی وجود ندارد. در مورد ارتباط میان میزان سرمایه اقتصادی با مدت زمان مواد خواندنی شامل کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله تخصصی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان مدت زمان مجله عامه‌پسند، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت، روزنامه و سرمایه اقتصادی همبستگی وجود ندارد. در مورد

ارتباط میان میزان سرمایه اقتصادی با مجراهای مواد خواندنی شامل کتاب‌فروشی، دوستان و کتابخانه شخصی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان مجراهای کتابخانه و اینترنت با سرمایه اقتصادی همبستگی وجود ندارد. در مورد ارتباط میان میزان سرمایه اقتصادی با زمان خواندن شب، نیمه شب و هر زمان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان زمان خواندن صبح، ظهر، عصر با سرمایه اقتصادی همبستگی وجود ندارد. در نهایت، در مورد ارتباط میان میزان سرمایه اقتصادی با مکان خواندن خانه رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج، میان کتابخانه، پارک و دانشگاه با سرمایه اقتصادی همبستگی وجود ندارد.

بحث

یادگیری از طریق خواندن یک فرایند اساسی است و عادت خواندن دنیایی از دانش است که برای یادگیری مادام‌العمر بسیار مهم است. همچنین عملکرد تحصیلی با خواندن رابطه معناداری دارد زیرا دانشجویان در صورت داشتن عادت خواندن می‌توانند مهارت‌های تفکر خود را افزایش داده و در نهایت به عملکرد تحصیلی بهتری دست پیدا کنند. در این پژوهش خواندن به عنوان یک کنش اجتماعی در نظر گرفته شده است. بنابراین تأثیر عوامل جامعه‌شناختی همچون سن، جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر عادت خواندن مورد بررسی قرار گرفت.

سن: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داده است که سن بر هیچ یک از مؤلفه‌های عادت خواندن دانشجویان تأثیرگذار نبوده است. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش (فوسکو،^۱ ۱۹۸۶؛ پلات،^۲ ۱۹۸۶؛ سیکیوتیس،^۳ ۱۹۸۱؛ فلورانس^۴ و دیگران، ۲۰۱۷؛ یاپ،^۵ ۲۰۱۹) همسو بوده و از آنجا که جامعه پژوهش در محدوده سنی مشخص و محدودی بوده‌اند، انتظار چنین نتیجه‌ای نیز می‌رود. می‌توان گفت که دانشجویان صرف‌نظر از سن، عادت خواندن یکسانی دارند.

جنسیت: در بررسی رابطه جنسیت و مؤلفه‌های عادت خواندن، مشخص شده است که در مورد تأثیر بر انواع مواد خواندنی، بر کتب درسی و کتب غیردرسی، در مورد مدت زمان خواندن، بر مدت زمان خواندن کتب غیردرسی و روزنامه، در مورد مجراهای مواد خواندنی، بر کتابخانه و کتاب‌فروشی، در مورد زمان خواندن، بر زمان خواندن صبح‌ها و عصرها، همچنین در مورد مکان خواندن، بر کتابخانه تأثیرگذار بوده است. در نتیجه، باید گفت که جنسیت بر عادت خواندن تأثیرگذار است. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های (رسول‌زاده اقدم و علیدوستی، ۱۳۹۲؛ صنعتگر، ۱۳۹۶؛ عصاره و دیگران، ۱۳۹۶؛ شن، ۲۰۰۶؛ عبدالکریم و حسن، ۲۰۰۷؛ فلورانس و دیگران، ۲۰۱۷؛ احمددار، احمد و لون، ۲۰۱۹؛ یاپ، ۲۰۱۹) همسو بوده است. تفاوت جنسیتی در میزان خواندن در بسیاری از پژوهش‌ها دیده شده است. در واقع نتایج نشان می‌دهد عادت به خواندن در میان دانشجویان دختر و پسر یکسان نبوده و با علاقه یک فرد به خواندن و میزان قابل‌توجهی از شدت پیگیری فعالیت خواندن تعیین می‌شود. همچنین برخی از پژوهش‌ها تأیید کرده‌اند که میزان خواندن زنان بیشتر از مردان است (چیو و چانگ،^۶ ۲۰۰۶؛ چیو و کو،^۷ ۲۰۰۸؛ کریمی، ۱۳۹۴). در اکثر پژوهش‌ها تأیید شده است، جنسیت عامل بسیار مهمی در تفاوت‌های میان انگیزه افراد برای خواندن است و سلیقه دو جنس برای گزینش مواد خواندنی، با هم فرق دارد. که دختران بیشتر با هدف سرگرمی و پسران با هدف دستیابی به شغل می‌خوانند. دختران انگیزه بیشتری نسبت به پسران برای خواندن داشته و دخترها در برنامه‌های خواندن به نسبت پسران فعال‌تر هستند (هوم، لونگن و مک‌کویین،^۸ ۲۰۱۵). تفاوت در نمره خواندن در کشورهای بسیاری بررسی شده است و در همه کشورها، دخترها به نسبت پسران نمره بالاتری را کسب کرده‌اند. در ایران نمره خواندن دختران ۴۲۶ و پسران ۳۹۹ به دست آمده و در سطح بین‌المللی نمره دختران ۵۱۰ و نمره پسران ۴۹۰ به دست آمده است (کریمی، ۱۳۹۴).

1. Fusco

2. Platt

3. Sikiotis

4. Florence

5. Yap

6. Chiu & Chang

7. Chiu & Ko

8. Hume, Lonigan & McQueen

سرمایه فرهنگی: در بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و مؤلفه‌های عادت خواندن، مشخص شده است که در مورد انواع مواد خواندنی، سرمایه فرهنگی بر میزان خواندن کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی، و روزنامه، در مورد مدت زمان خواندن، بر مدت زمان خواندن کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، در مورد مجراهای مواد خواندنی، بر کتابخانه، کتاب‌فروشی، دوستان و کتابخانه شخصی، در مورد زمان خواندن، بر زمان صبح، ظهر، عصر، شب و هر زمان و در مورد مکان خواندن، بر کتابخانه، خانه و دانشگاه تأثیر داشته است. در نتیجه همان‌طور که مشخص است شرایط فرهنگی بر میزان گرایش و عادت به خواندن مؤثر است. نتایج این بخش از مطالعه با پژوهش‌های (رسول‌زاده اقدم و علیدوستی، ۱۳۹۲؛ نوکاریزی و دیگران، ۱۳۹۳؛ فاضلی، ۱۳۹۴؛ صنعتگر، ۱۳۹۶؛ عصاره و دیگران، ۱۳۹۶؛ گیلک و دیگران، ۱۳۹۷؛ الیجی^۱، ۲۰۰۶؛ جانسون و فوی^۲، ۲۰۱۴؛ اوکولو و ایووگرقتا، ۲۰۲۰) همسو بوده است. در تفسیر این نتیجه باید گفت از آنجا که سرمایه فرهنگی به اعمال و مهارت‌های اجتماعی گفته می‌شود که در طی فرایند جامعه‌پذیری به‌طور ضمنی در فرد ایجاد شده و برخورداری از آن نیازمند تعلیم است، با افزایش سرمایه فرهنگی، عادت خواندن نیز افزایش پیدا می‌کند و افراد در موقعیت و شرایط فرهنگی متفاوت دارای عادت خواندن متفاوتی نیز هستند. افرادی که مربوط به رده‌های بالای اجتماعی هستند به علت برخورداری از امکانات و شرایط مناسب، تمایل و گرایش بیشتری به خواندن دارند و به‌عکس افرادی که از شرایط فرهنگی کمتری برخوردارند و دارای مشکلات فرهنگی هستند، انگیزه و تمایل زیادی به خواندن ندارند. می‌توان اینگونه استدلال کرد که اشخاصی که متعلق به مناطق برخوردار می‌باشند، سرمایه فرهنگی بالاتری داشته و در نتیجه بیشتر می‌خوانند، زیرا برخورداری از سرمایه فرهنگی بالاتر، به فرد این امکان را می‌دهد که راحت‌تر وقت خود را به فعالیت‌های فرهنگی چون خواندن اختصاص دهند. از مهمترین عوامل نبود عادت به خواندن در افراد با سرمایه فرهنگی پایین می‌توان به مواردی چون، وجود سرگرمی‌های جدیدتر و جذاب‌تر از کتاب، غفلت خانواده و معلم‌ها در معرفی و آموزش فواید خواندن، نبود احساس نیاز به خواندن به عنوان یک فعالیت آگاهی‌دهنده، نبود انگیزه خواندن اشاره کرد.

سرمایه اقتصادی: در بررسی رابطه سرمایه اقتصادی و عادت خواندن، مشخص شده است که در مورد انواع مواد خواندنی، سرمایه اقتصادی بر میزان خواندن کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله تخصصی، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و روزنامه تأثیر دارد. در مورد مدت زمان خواندن، سرمایه اقتصادی بر مدت زمان خواندن کتب درسی، کتب غیردرسی، مجله تخصصی تأثیر دارد. در مورد مجراهای مواد خواندنی، سرمایه اقتصادی بر کتاب‌فروشی، دوستان و کتابخانه شخصی تأثیر داشته است. در مورد زمان خواندن، سرمایه اقتصادی بر زمان شب، نیمه‌شب و هر زمان تأثیر داشته است. در مورد مکان خواندن، سرمایه اقتصادی بر خانه تأثیرگذار بوده است. در نتیجه همان‌طور که مشخص است شرایط اقتصادی بر میزان گرایش و عادت به خواندن مؤثر است. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های (صنعتگر، ۱۳۹۶؛ گیلک و دیگران، ۱۳۹۷؛ الیجی، ۲۰۰۶؛ جانسون و فوی، ۲۰۱۴؛ اوکولو و ایووگرقتا، ۲۰۲۰) همسو بوده است. همان‌طور که مشخص است با وجود شرایط مناسب اقتصادی میزان و زمان خواندن اکثر مواد خواندنی نیز بیشتر بوده است. در نتیجه در تفسیر آن باید گفت هنگامی که شرایط اقتصادی بهتری وجود داشته‌باشد، گرایش و ایجاد عادت به خواندن نیز بوجود خواهد آمد و عدم توجه به این مورد زمینه‌های نابرابری اجتماعی را بوجود می‌آورد. در این امر از نقش مهم خانواده نباید غافل بود، چرا که خانواده با فراهم کردن امکانات آموزشی مناسب بر عادت به خواندن اثر گذارند. همچنین فراهم کردن امکانات مناسب آموزش، مشاوره و حمایت از خانواده‌های با وضعیت اقتصادی پایین‌تر، ایجاد عادت به خواندن را منجر می‌شود. شرایط اقتصادی مناسب می‌تواند به افراد در تهیه مطالب مختلف برای خواندن کمک کرده و علاوه بر آن، خانواده با درآمد خوب قادر است انواع مختلفی از مواد خواندنی را برای توسعه مهارت‌های شناختی فرزندان فراهم کنند. این بدان معناست که درآمد و سطح اقتصادی خانواده بر توانایی آنها برای خرید کتاب یا سایر مطالب خواندنی اثرگذار است. تأثیر وضعیت اقتصادی خانواده به عنوان یک پدیده اجتماعی مورد بحث قرار گرفته و عوامل اقتصادی، از عادت خواندن دانشجویان در تهیه و خرید مواد خواندنی حمایت می‌کنند.

^۱. Eljio

^۲. Johansone & foy

نتیجه‌گیری

هدف این مقاله ارائه بینشی در مورد مسائل مربوط به عادت خواندن و عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر آن در دانشجویان دانشگاه است. در این تلاش ۳۸۴ دانشجوی مقطع کارشناسی به عنوان پاسخگو انتخاب شدند. نتیجه کلی نشان می‌دهد که عادت به خواندن یک جنبه ضروری و مهم برای ساخت جامعه باسواد در این جهان است. چرا که عادت خواندن شخصیت افراد را شکل می‌دهد و به آنها کمک می‌کند تا روش‌های صحیح تفکر و ایجاد ایده‌های جدید را توسعه دهند، زیرا که دانشجویان امروز، آینده‌سازان فردا هستند. در پژوهش حاضر، مشخص شد از میان عوامل جامعه‌شناختی، جنسیت، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی بر عادت خواندن دانشجویان اثر داشته و میان آنها همبستگی وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد که برای ایجاد عادت به خواندن در دانشجویان، باید علاوه بر توجه به جنسیت، به شرایط فرهنگی و اقتصادی آنها توجه ویژه‌ای شود. چرا که برای عملکرد عالی، نیاز است که در یک شرایط مناسب فرهنگی و اقتصادی، دانشجویان عادت خواندن را شکل داده و این نه تنها برای افزایش دانش بلکه برای ایجاد بلوغ و گسترش آگاهی از مسائل ضروری است. خواندن تجربه‌ای را فراهم می‌کند که از طریق آن فرد می‌تواند علایق و افق‌های دانش و هویت خود را گسترش داده تا به درک عمیق‌تری دست یابد. در کل باید گفت خانواده یک عامل مهم در ایجاد عادت به خواندن هستند. اختصاص دادن بخشی از درآمد به خرید و تهیه ابزارهای فرهنگی، تفکر و نگرش خانواده نسبت به خواندن، روش‌های آموزشی و تربیتی خانواده نقش بسیار مهمی در ایجاد و تقویت عادت به خواندن دارند.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- بورديو، پیر (۱۳۹۱). *شکل‌های سرمایه اجتماعی در: سرمایه اجتماعی؛ اعتماد، دموکراسی و توسعه* (کیان تاج‌بخش، افشین خاکباز و حسن پویان، مترجمان). شیراز.
- حسینچاری، مسعود و مهرپور، آناهیتا (۱۳۹۴). شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس نگرش به خواندن برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی. *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۱(۳۸)، ۱-۲۵.
- راوند، سامان؛ عبدخدا، محمد هیوا و نوری، شیرین (۱۳۹۵). شیوه‌های ایجاد و پرورش عادت به خواندن در کودکان و نوجوانان: با تأکید بر نقش خانواده و کتابداران. *مجموعه مقالات فرهنگ خواندن*. دانشگاه کردستان؛ چاپار، ۲۰۳-۲۱۸.
- رسول‌زاده‌اقدم، صمد و علیدوستی، ماریا (۱۳۹۲). بررسی ارتباط سرمایه‌های فرهنگی خانواده‌ها با میزان گرایش فرزندان آنها به کتابخوانی (خواندن موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال در سال ۱۳۹۲). *تعمیرات اجتماعی-فرهنگی*، ۱۲(۴)، ۳۴-۴۸.
- شارع‌پور، محمود و خوش‌فر، غلامرضا (۱۳۹۷). رابطه سرمایه فرهنگی و هویت اجتماعی خواندن موردی شهر تهران. *مطالعات جامعه‌شناختی*، ۲۰(۲)، ۴-۲۱.
- صنعتگر، راضیه (۱۳۹۶). *رابطه سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و شاخص‌گذاران وقت فرهنگی با سرانه خواندن*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- فاضلی، عبدالله (۱۳۹۴). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر مصرف فرهنگی: با تأکید بر خواندن کتاب در شهر اهواز. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۱(۸۱)، ۸۷-۹۹.
- کریمی، عبدالعظیم (۱۳۹۴). تعیین سهن عوامل تأثیرگذار بر عملکرد دانش‌آموزان در مطالعات بین‌المللی پرلز با استفاده از روش چند سطحی. *پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش*.
- عصاره، فریده، شهنی بیلاق، منیجه، نواح، عبدالرضا، و کوهی رستمی، منصور (۱۳۹۶). طراحی و آزمون مدل تأثیر عوامل جامعه‌شناختی مبتنی بر نظریه بورديو با میانجی‌گری سبک زندگی فرهنگی بر میزان مطالعه. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۷(۱)، ۱۰۸-۱۲۸.
- گیلک، عبدالامیر؛ مکتبی، غلامحسین؛ شهنی بیلاق، منیجه؛ امیدیان، مرتضی (۱۳۹۶). رابطه علی عوامل خانوادگی و سواد خواندن دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی کشور با میانجی‌گری ارزش‌گذاری به خواندن و عادات مطالعه دانش‌آموزان. *خانواده و پژوهش*، ۳(۴۰)، ۲۳۴-۲۴۵.

- محمدی بهمنی، فاطمه (۱۳۹۳). بررسی عادت‌های خواندن و مطالعه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- مؤمنی، عصمت؛ علی‌زاده، فاطمه و عبودیت، علیرضا (۱۳۹۳). عادت و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۹(۲۸)، ۵۹-۸۶.
- نوکاریزی، محسن؛ نارمنجی، سید مهدی و دهقانی، کلثوم (۱۳۹۳). ارتباط بین سرمایه فرهنگی والدین و میزان استفاده فرزندان از مواد کتابخانه‌ای کتابخانه‌های عمومی استان خراسان جنوبی. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۰(۲)، ۳۳۹-۳۷۰.
- باری، شیوا و اجاقی، رضوان (۱۳۹۷). شناخت دستاوردها و اثرات عملی خواندن در بین اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر کرمانشاه. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۸(۲)، ۱۰۵-۱۲۷.

References

- Ahmad, S., Dar, B., & Lone, J. (2019). Reading habits and attitudes of undergraduate students: A gender based comparative study of Government Degree College (Boys) and Government Degree College for Women, Anantnag (J&K). *Library Philosophy and Practice (e-journal)*.
- Ajila, C., & Olutola, A. (2000). The impact of parents' socio-economic status on university students' academic performance. *Ife Journal of Educational Studies*, 7(1), 31-39.
- Alsaeedi, Z. S., Ngadiran, N. B. M., Kadir, Z. A., & Altowayti, W. A. H. (2021). An overview of reading habits and medium preference among university students. In *2021 International Congress of Advanced Technology and Engineering (ICOTEN)* (pp. 1-5). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICOTEN52080.2021.9493486>
- Annamalai, S., & Muniandy, B. (2013). Reading habit and attitude among Malaysian Polytechnic Students. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(1).
- Balan, S., Katenga, J. E., & Simon, A. (2019). Reading habits and their influence on academic achievement among students at Asia Pacific International University. In *Abstract Proceedings International Scholars Conference*, 7(1), 1490-1516.
- Bourdieu, P. (2011). Forms of social capital in: social capital; Trust, democracy and development, compiled by Kian Tajbakhsh, translated by Afshin Khakbaz and Hasan Pouyan. Tehran: Shirazeh Publishing House. (in Persian)
- Bourdieu, P. (2011). The forms of capital. (1986). *Cultural theory: An anthology*. Wiley-Blackwell. 81-93.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital, in J. G. Richardson's *Handbook for Theory and Research for Sociology of Education*.
- Chiu, M. M. & Chang, C. M. (2006). *Gender, context and reading: A comparison of students in 43 countries*. Chinese university of Hong Kong.
- Chiu, C. H. & Ko, H. W. (2008). Parental Factors related to Children's reading: evidence from comparing transnational marriage families and local families, presented at the third IEA International Research Conference, Taipei (sep.18-20, 2008)
- Cunningham, A. E., & Stanovich, K. E. (2001). What reading does for the mind. *Journal of Direct Instruction*, 1 (2), 137-149.
- Diwan, S. K. (2020). Reading habits and its impact on students' academic performance: Case study. *Reading*, 10, 2.
- Elijio, A. (2006). Reading achievements in urban and rural communities: Comparative analysis of the equity in education. In *2nd IEA International Research Conference*, Washington, DC.
- Fazli, A. (2014). Sociological investigation of factors affecting cultural consumption: with an emphasis on reading books in Ahvaz city. *Information Research and Public Libraries*, 21(81), 87-99. (In Persian)
- Florence, O.F., Adesola, O.A., Hameed, B.A., & Adewumi, O.M. (2017). A survey on the reading habits among colleges of education students in the information age. *Journal of Education and Practice*, 8(8), 106-110.
- Fusco, E. (1986). Reading interests and cognitive development. *Signal*, 11(2), 1-3.
- Gilak, A., Maktabi, Gh., Shahni Yilag, M., Omidian, M. (2016). Causal relationship between family factors and reading literacy of fourth grade elementary school students in the country with the mediation of valuing reading and students' study habits. *Family and Research Quarterly*. 3(40), 234-245. (in Persian)
- Green, P. (2004). Teachers' intervention in children's reading. *Journal of Child Hood Education*, 46 (3), 147-149.

- Hosseinchari, M., & Mehrpour, A. (2014). Psychometric indicators of reading attitude scale for middle school students. *Educational Psychology Quarterly*, 11(38), 1-25. (In Persian)
- Hume L. E., Lonigan, C. V. & Mcqueen J. D. (2015). Children's literacy interest and its relation to parents' literacy-promotion practices. *Journal of research in reading*, 38(2), 172-193. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2012.01548.x>
- Irvin, J. L. (1998). Reading and Middle School students: Strategies to enhance literacy. *Needham heights*.
- Johansone, I. & foy, P (2004). PIRS 2001 result in the context of the European Union expansion. Paper presented at the 1st IEA International Research Conference Nicosia, Cyprus.
- Karimi, A. (2014). Determining the factors influencing the performance of students in Perls International Studies using the multi-level method. *Education Research Institute*. (In Persian)
- Kim, J. Y., & Anderson, T. (2011). Reading across the curriculum: A framework for improving the reading abilities and habits of college students. *Journal of College Literacy & Learning*, 37, 29-40.
- Kyaw, M. T., & Khaing, T. W. (2021). *A Study of Parental Influence on Cultivating Young Learners' Reading Habit in Home Context*. Doctoral dissertation, MERAL Portal.
- Lee, & Yoon. (2017). The effects of repeated reading on reading fluency for students with reading disabilities: A metaanalysis. *Journal of Learning Disabilities*, 50(2), 213-224. <https://doi.org/10.1177/0022219415605194>
- Momeni, E., Alizadeh, F., & Aboudit, A. (2013). Reading habits and attitudes of undergraduate students of faculty of psychology and educational sciences of Allameh Tabatabai University. *Journal of Research in Educational Systems*, 9(28), 59-86. (In Persian)
- Nokarizi, M., Narmanji, M., & Deghani, K. (2014). The relationship between parents' cultural capital and children's use of library materials in public libraries in South Khorasan province. *Information research and public libraries*, 20(2), 349-370. (In Persian)
- Okolo, S. E., & Ivwighreghweta, O. (2020). *Reading habits amongst undergraduate students: Case study of Michael and Cecilia Ibru University*, (MCIU) Agbarha-Otor. Reading.
- Osareh, F., Shahni Yilaq, M., Nawah, A., & Koochi Rostami, M. (2016). Designing and testing the model of the effect of sociological factors based on Bourdieu's theory with the mediation of cultural lifestyle on the study rate. *Library and Information Research Journal*, 7(1), 128-108. (In Persian)
- Platt, B. (1986). Reading preferences of adolescents. *Illinois Reading Council Journal*, 14(1), 37-39.
- Rasul-zadeh-Aghdam, S., & Alidosti, M. (2012). Investigating the relationship between the cultural capital of families and the degree of their children's tendency to read books (case study of Islamic Azad University Khalkhal branch students in 2012). *Socio-Cultural Changes*, 12(4), 34-48. (In Persian)
- Ravand, S., Abdkhoda, M. & Nouri, Sh. (2015). Ways of creating and cultivating the habit of reading in children and teenagers: emphasizing the role of family and librarians. *Collection of articles on reading culture, University of Kurdistan, Chapar Publishing House*, 203-218. (In Persian)
- Sanatgar, R. (2016). *The relationship between cultural, social, and economic capital and cultural time index with per capita reading*. Master's thesis. Shiraz University. (In Persian)
- Schutte, N. S., & Malouff, J. M. (2007). Dimensions of reading motivation: Development of an adult reading motivation scale. *Reading Psychology*, 28(5), 469-489. <https://doi.org/10.1080/02702710701568991>
- Shahriza Abdul Karim, N., & Hasan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age: Analysis of gender and academic program differences in Malaysia. *Electronic Library*, 25(3), 285-298. <https://doi.org/10.1108/02640470710754805>
- Sharapour, M., & Khoshfar, Gh. (2017). The relationship between cultural capital and social identity, a case study of Tehran city. *Two Quarterly Journals of Sociological Studies*, 20(2), 21-4. (In Persian)
- Shen, L. (2006). Computer technology and college students' reading habits. *Chia-Nan Annual Bulletin*, 32, 559-572. <https://doi.org/10.29539/CNABH.200612.0018>
- Sikiotis, N. (1981). Reading habits and preferences of secondary-school pupils in Greece. *English Language Teaching Journal*, 35, 300-306.
- Thanuskodi, S. (2011). Reading habits among library and Information science students of Annamalai University: A survey. *International Journal of Educational Sciences*, 3(2), 79-83. <https://doi.org/10.1080/09751122.2011.11890011>
- Yap, F. D. (2019). Factors affecting the student's study habit. *Journal of Social Sciences Research*, 5(1), 9-15.
- Yari, Sh., & Ajaghi, R. (2017). Acknowledging the achievements and practical effects of reading among members of public libraries in Kermanshah. *Library and Information Research Journal*, 8(2), 105-127. (In Persian)